

INKLUZÍVNA TRIEDA v procese tvorby, reflexie a akceptácie

Názov vzdelávacieho programu: INKLUZÍVNA TRIEDA v procese tvorby, reflexie a akceptácie

Zdôvodnenie vzdelávacieho programu:

Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným znevýhodnením na roky 2014 – 2020, Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018) a program Učiace sa Slovensko (2017) upozorňujú na naliehavú potrebu implementácie inkluzívneho vzdelávania do škôl. Inklúzia v slovenských pomeroch nedosahuje ani zďaleka úroveň vyspelej európskej krajiny ako uvádzajú aj správy OECD (2013, 2012, 2010). Vedecké štúdie (SAHA, 2016; HBSC, 2014) dlhodobo upozorňujú, že prevencia a intervencia je nutná čím skôr, teda už v predškolskom veku. Zanedbanie takejto starostlivosti o potreby detí na školách vedie k ich zlej uplatniteľnosti na trhu práce a je jednou z kľúčových príčin nárastu extrémizmu a radikalizmu v spoločnosti (RAN, 2015, UNESCO, 2016, VÚDPaP, 2016). Významné kompetencie potrebné pre prípravu žiakov na povolanie je ich schopnosť flexibility, reflexie a sebaaktualizácie (Maslow, 2016) a podľa Medzinárodného modelu Redbridge CAMHS Schools Early Intervention Project je potrebné sa zamerať na komplexný systém prevencie a terapie na školách s cieľom včasne zachytiť patologické javy v emocionálnom a psychosomatickom vývine detí, v rodinnom modeli, či v skupinovej dynamike triedy a školy.

Predkladaný vzdelávací program prináša využitie prvkov skupinovej dynamiky, skupinovej arteterapie a artefiletiky v preventívnom a intervenčnom modeli práce so školskou triedou. Program je zameraný na zlepšenie vzťahov v triede porozumením vlastného prežívania žiakov a prehĺbením empatie voči spolužiakom. Predkladaný model podporuje u žiakov zložky reziliencie ako je tvorivosť, dôvera, vhlád, iniciatíva, vzájomná komunikácia a pozitívne sebaopínanie. Tento model zároveň vychádza z predpokladu kooperácie (triednych) učiteľov s odborným tímom pri práci s triedou a zameriava sa na poznanie a prežívanie žiakov, ktoré je externalizované do tvorivej činnosti a následne konkretizované v komunikácii, alebo v reflektívnom dialógu. Vzdelávací program ponúka porozumenie procesom v triede a praktické techniky založené najmä na expresívnom výtvornom prejave, umožňujúcim jednoduchšie nadviazanie vzťahu a intenzívnejšie prežívanie emócií.

Na Slovensku a v Čechách je podobný prístup nazývaný artefiletika (Slavík, 2001). Z teoretického hľadiska je vzdelávací program postavený na princípoch expresívnych terapií zameranej na človeka. V programe sa pracuje so symbolom, hrou a imagináciou, ktoré sú prirodzeným vyjadrovacím prostriedkom. Imaginácia ako uvádza Wunenburger (in Uhrová, 2005) je brána, za ktorou skúmame iné stránky našej existencie s možnosťou zapojenia všetkých zmyslov s rovnakou dôležitosťou (Uhrová, 2005:12). Slavíková, Slavík a Eliášová (2015) vo svojom prístupe artefiletiky zdôrazňujú zážitok ako cestu k porozumeniu vlastného prežívania. Zážitok nám poskytuje príležitosť k učeniu a poznávaniu. V tvorivých programoch pre triedy je dôležitá práca s prežívaním, ktoré je emocionálnou, alebo pociťovou zložkou zážitku.

V expresívnych terapiách je reflexia súčasťou terapeutického procesu. Reflektívny dialóg sa potom obracia späť k predchádzajúcim zážitkom a hľadá v nich poznanie. *„Reflektívny dialóg sa v artefiletike týka ako umeleckých a kultúrnych stránok zážitku, tak jeho psychických, sociálnych, prírodných, či sociobiologických súvislostí“* (Slavíková, Slavík, Eliášová, p. 181, 2015).

Z dôvodu potreby prepájania terapeutického potenciálu, výtvornej práce a reflexie do podoby inkluzívneho vzdelávania práce s celou triedou detí a žiakov s rozličnými potrebami je určený vzdelávací program vybraným pedagogickým a všetkým odborným zamestnancom, ktorí aktuálne pracujú so školskými triedami. Triedni učelia, učelia výtvarných predmetov, etickej a náboženskej výchovy spolu vychovávateľmi a pedagogickými asistentmi a odbornými zamestnancami majú prístup a príležitosť pracovať s celou triedou ako so špecifickou skupinou a jej dynamikou a inkluzívnym potenciálom či už priamo na vyučovacej hodine, alebo v rámci inej pedagogickej a odbornej činnosti ako program.

Štruktúra vzdelávacieho programu je postavená tak, aby mohli účastníci programu aplikovať nové poznatky, zručnosti techniky a prístupy vo svojej praxi a na ďalších stretnutiach mali možnosť reflektovať vlastnú skúsenosť v skupinovej supervízii. Takýto model umožňuje hlbšie porozumenie teoretickým konceptom, rýchlejšie osvojovanie si praktických zručností a zvyšovanie osobných kompetencií.

Každé víkendové stretnutie (piatok + sobota) ponúka možnosť experimentovať s rozličným výtvarným materiálom v rámci vlastnej tvorby, skupinovú supervíziu, teoretické vstupy, ktoré budú na seba logicky nadväzovať, nácvik a ukážky fotografií a videí z konkrétnych expresívno-výtvarných techník a postupov pri práci s triedou, analýzu postupov a procesov tvorby ako aj výsledných prác. Vo vzdelávacom programe kladieme dôraz na porozumenie a prácu so skupinovými procesmi v triedach a hlavne na nácvik zručností vedenia reflektívneho dialógu so žiakmi.

Druh kontinuálneho vzdelávania: inováčné

Forma kontinuálneho vzdelávania: kombinovaná (prezenčná 60 hodín, dištančná 5 hodín)

Hlavný cieľ: Rozvíjať, prehľbovať, zdokonaľovať a inovovať profesijné kompetencie pedagogických a odborných zamestnancov pre facilitáciu a reflexiu skupinovej dynamiky triedy na ceste k inklúzii.

Špecifické ciele:

- Rozšíriť a inovovať odborné vedomosti týkajúce sa inkluzívneho vzdelávania, skupinových procesov a identifikácie individuálnych potrieb žiakov,
- uplatniť najnovšie poznatky o inkluzívnom vzdelávaní v aplikácii na prácu so skupinovú dynamikou triedy,
- aplikovať inovatívne prístupy vychádzajúce z princípov arteterapie a artefiletiky a rozvinúť profesijné kompetencie (seba)reflexie a facilitácie vo vyučovacej hodiny alebo v programe,
- prehľbovať kompetencie týkajúce sa osobitostí, špecifik a princípov práce so žiakmi so špeciálnymi potrebami,
- rozširovať preventívne a intervenčné kompetencie v oblasti artefiletických techník, metodiky a reflektívneho dialógu pri práci s triedou,
- poskytnúť nové východiská pre spoluprácu s ďalšími odborníkmi pri žiakoch v riziku,
- Pripraviť, štruktúrovať a prezentovať vlastný inovatívny návrh reflektívnej hodiny/programu,

Obsah vzdelávacieho programu:

MODUL 1: 15 h (prezenčnou formou)

Téma	Forma	Časový rozsah
Teoretické východiská problematiky: Základy inkluzívneho vzdelávania, skupinových procesov, expresívnej terapie a artefiletiky		
• Východiská inkluzívneho vzdelávania • Od expresívnej terapie k artefiletike • Výtvarné techniky a materiály využívané v artefiletike • Vedenie a plánovanie práce (vyučovacích hodín, programu) • Od artefiletiky k facilitatívnemu učeniu a reflexii slobody a zodpovednosti	prezenčne	3 4 4 4

MODUL 2: 20 h (15 hodín prezenčnou formou a 5 hodín dištančne)

Téma Komunikácia a artefiletické techniky na porozumenie sebe samému.	Forma	Časový rozsah
• Reflektívny dialóg v práci s inkluzívnou triedou • Využívanie komunikácie v porozumení sebe samému. • Symbolizmus, imaginácia a riziká interpretácie v expresívnej intervencii. • Model expresívneho programu, aktivity, techniky, ukážky • Skupinová supervízia osvojených techník a prístupov, sebareflexia v skupine	Prezenčne	5 5 5
• Výstup dištančnej formy: prezentácia artefiletickej hodiny so žiakmi, vedenie osobného denníka (reflexie) z hodín/programu	kombinovane	5

MODUL 3: 15 h (prezenčnou formou)

Téma Výtvarné projekty a techniky - expresívne prístupy v práci s triedou	Forma	Časový rozsah
• Typické formy, metódy a techniky artefiletiky a ich tvorivé obmeny • Teória a tréning v komunikácii zameraný na hodnotenie • Oceňovanie a hodnotenie v artefiletike • Skupinová supervízia osvojených techník a prístupov, sebareflexia v skupine	Prezenčne	5 5 3
• Výstup dištančnej formy: prezentácia artefiletickej hodiny so žiakmi, vedenie osobného denníka (reflexie) z hodín/programu		2

MODUL 4: 15 h (prezenčnou formou)

Téma Komplexný systém starostlivosti o detí v riziku v škole	Forma	Časový rozsah
• Reflektívny dialóg – nácvik zručností vedenia reflexie, zostavenie otázok a využitie v artefiletike • Deti v riziku a ich podpora • Spolupráca s odbornými zamestnancami a ďalšími zložkami systému • Skupinová supervízia osvojených techník a prístupov, sebareflexia v skupine	prezenčne	10 2 3
• Výstup dištančnej formy: prezentácia artefiletickej hodiny so žiakmi, vedenie osobného denníka (reflexie) z hodín/programu • Záverečné hodnotenie účastníkov - skúška		

Literatúra:

- SLAVÍK, J. *Umění zážitku, zážitek umění (teorie a praxe artefiletiky) I. díl*. Praha: PdF UK, 2001. 584 s. ISBN 978-80-7290-498-3.
- SLAVÍKOVÁ, V. – SLAVÍK, J. – ELIÁŠOVÁ, S. *Dívej se, tvoř a povídej!* Portál: 2015. 200 s. ISBN 978-80-262-0876-1.
- UHROVÁ, E. *Imaginácia ako zrkadlo*. Nové Zámky: Psychoprof, 2005. 143 s. ISBN 80-968-798-55.
- WINNICOTT, D. W. (2005) *Playing and Reality*. Oxon: Routledge 2005. ISBN 0-415-34546-4
- KRŇÁČOVÁ, Z. (2016b). *Možnosti arteterapie pri inklúzii detí s rizikovým správaním na ZŠ*. Dizertačná práca. Bratislava: PdF UK, 2016. 135 s.
- KRŇÁČOVÁ, Z., SMIKOVÁ, E., KRIŽO, V. ET AL. (2018). *PRETTi handbook Erasmus+. Preparing Primary Teachers to Lead Inclusive Learning*. Raabe: Bulgaria. 2018. 166 p.
- KRIŽO, V. *Podpora detí v riziku smútenia v školskom prostredí. Prípadová štúdia*. In *Specifický výskum*. 1. vyd. Brno: MU, 2017, s. 131 – 139. ISBN 978-80-210-8131-4.
- MASLOW, A. H. (2014). *O psychologii bytí*. Praha: Portál, 2014. 320 s. ISBN 978-80-262-0618-7.
- ROGERS, C.R. – FREIBERG, H.J. (1998). *Sloboda učiť sa*. Persona: Modra, 1998. ISBN: 80-967980-0-6.
- ROSENBERG, M. B. (2012). *Nenásilná komunikace*. Praha: Portál, 2012. 224 s. ISBN 978-80-262-0141-0.

Profil absolventa:

Absolvent získa nasledovné profesijné kompetencie:

- 1) kompetencie orientované na žiaka:
 - a) schopnosť identifikovať individuálne charakteristiky žiaka a zvládať individuálny prístup k žiakom,
 - b) byť schopný pomáhať žiakom so špeciálnymi výchovnovzdelávacími potrebami
 - c) akceptovať odlišnosti žiaka bez predsudkov a stereotypov
- 2) kompetencie orientované na skupinové procesy:
 - a) vedieť tvoriť a realizovať strednodobé a krátkodobé metódy, formy a techniky s ohľadom na školský vzdelávací program, aktuálnu dynamiku triedy a individuálne potreby žiakov,
 - b) vedieť efektívne komunikovať so žiakom i jeho najbližším prostredím, vytvárať prostredie podnecujúce jeho rozvoj (hranice, riešenie konfliktov, facilitujúci a reflektívny vzťah),
 - c) ovplyvňovať sebaaktualizáciu a sebareflexiu žiaka, rozvíjať sociálne zručnosti a postoje žiaka (empatia, prosociálne správanie), poskytovať prevenciu a nápravu sociálno-patologických javov – rozpoznať ich a spolupracovať s odborníkmi.
- 3) kompetencie orientované na sebarozvoj zamestnanca:
 - a) naučiť sa sebareflektovať vlastnú činnosť, plánovať si vlastný rast a ďalšie vzdelávanie, poznať trendy inkluzívneho vzdelávania,.

Rozsah vzdelávacieho programu: 65 vyučovacích hodín - v rozsahu osem dní (4x2 dni po sebe - piatok, sobota)

Trvanie programu: najviac 10 mesiacov

Bližšie určená kategória, podkategória pedagogických zamestnancov alebo odborných zamestnancov; kariérový stupeň, kariérová pozícia:

Kategória: učiteľ

Podkategória:

1. učiteľ pre primárne vzdelávanie,
2. učiteľ pre nižšie stredné vzdelávanie (učiteľ druhého stupňa základnej školy),
3. učiteľ pre nižšie stredné odborné vzdelávanie, stredné odborné vzdelávanie, úplné stredné všeobecné vzdelávanie, úplné stredné odborné vzdelávanie a učiteľ pre vyššie odborné vzdelávanie (učiteľ strednej školy),
4. učiteľ základnej umeleckej školy,
5. učiteľ pre kontinuálne vzdelávanie.

Kariérový stupeň

samostatný pedagogický zamestnanec,

pedagogický zamestnanec s prvou atestáciou,

pedagogický zamestnanec s druhou atestáciou.

Kariérová pozícia: triedny učiteľ, výchovný poradca, kariérny poradca (v prípade, že nejde o učiteľa z niektorej vzdelávacej oblasti alebo predmetu uvedeného nižšie)

Vyučovacia oblasť, predmet: vzdelávacia oblasť: človek a hodnoty, umenie a kultúra, alebo predmety výtvarného odboru základnej umeleckej školy

Kategória: odborný zamestnanec

Podkategória:

psychológ, školský psychológ, špeciálny pedagóg, školský špeciálny pedagóg, terénny špeciálny pedagóg, školský logopéd, liečebný pedagóg, sociálny pedagóg,

Kariérový stupeň

samostatný odborný zamestnanec,

odborný zamestnanec s prvou atestáciou,

odborný zamestnanec s druhou atestáciou.

Podmienky pre zaradenie uchádzačov:

Do programu kontinuálneho vzdelávania budú zaradení uchádzači z radov pedagogických a odborných zamestnancov na základe písomnej prihlášky, kde uvedú svoje meno, priezvisko, pracovnú pozíciu, zamestnávateľa a kontakt na adresu žiadateľa a uhradia žiadateľom stanovený poplatok na číslo účtu poskytovateľa najneskôr 15 pracovných dní pred programom kontinuálneho vzdelávania.

Súčasťou prihlášky musí byť potvrdenie od riaditeľa školy alebo školského zariadenia o zaradení pedagogického alebo odborného zamestnanca do kariérového stupňa, kariérovej pozície alebo vzdelávacej oblasti či predmetu, kategórie alebo podkategórie, prípadne o zaradení uchádzača rozhodne poskytovateľ na základe predložených dokumentov o dosiahnutom vzdelaní potvrdzujúce príslušnosť k cieľovej skupine.

Ak pedagogický alebo odborný zamestnanec nie je v pracovnom pomere alebo riaditeľ školy nepotvrdí zaradenie odborného zamestnanca, posúdi poskytovateľ oprávnenie na zaradenie pedagogického alebo odborného zamestnanca do vzdelávacieho programu na základe príslušných dokumentov, ktoré predloží poskytovateľovi.

Na kontinuálne vzdelávanie bude zaradený pedagogický alebo odborný zamestnanec v uvedenej kategórii a podkategórii, ktorý spĺňa kvalifikačný predpoklad vzdelania v súlade s vyhláškou MŠ SR č. 437/2009 Z. z.

Na kontinuálne vzdelávanie podľa § 35 ods. 4 písm. b) až e) možno prijať pedagogického zamestnanca alebo odborného zamestnanca až po absolvovaní šiestich mesiacov pedagogickej činnosti alebo odbornej činnosti.

Uchádzači budú oboznámení o zaradení do programu písomne najneskôr 10 dní pred jeho začatím.

Spôsob ukončovania a požiadavky na ukončovanie:

- účasť najmenej 80 % z celkového rozsahu prezenčnej formy vzdelávania,
- dištančná úloha - denník z realizovania hodín alebo programu,
- úspešná záverečná prezentácia inovatívneho návrhu vyučovacej jednotky a záverečná skúška z obsahu kontinuálneho vzdelávania pred 3 člennou skúšobnou komisiou
- Po úspešnom absolvovaní a splnení podmienok ukončenia programu kontinuálneho vzdelávania vydá poskytovateľ účastníkovi vzdelávania osvedčenie.

Garant a personálne zabezpečenie:

Garant: Mgr. Zuzana Krnáčová, M.A, PhD.

Garant spĺňa kvalifikačný predpoklad v zmysle § 43 ods. 5 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch v znení neskorších predpisov .

Lektori:

Mgr. Zuzana Krnáčová, MA, PhD. – učiteľka výtvarnej výchovy, liečebná pedagogička, arte psychoterapeutka a supervízorka s viac ako 6 ročnou odbornou praxou.

Externí lektori: učitelia pre kontinuálne vzdelávanie, vysokoškolskí učitelia a učitelia s najmenej 6 ročnou praxou v oblasti vzdelávania.

Predseda skúšobnej komisie: Mgr. Zuzana Krnáčová, M.A, PhD.